

Jancsák Csaba

HALLGATÓI ÉLET ÉS IFJÚSÁGI SZERVEZETEK AZ ÁLLAMI POLGÁRI ISKOLAI TANÁRKÉPZŐ FŐISKOLÁN – A SZEGEDRE HELYEZÉSTŐL A II. VILÁGHÁBORÚ VÉGÉIG

A FŐISKOLAI HALLGATÓK VILÁGA – TANULMÁNYI ÉS TARTALMI KÉRDÉSEK, PROBLEMATIKÁK A HÚSZAS-HARMINCAS ÉVEKBEN

Szegeden az első alkalommal 1928. október 19-én iratkoztak be főiskolai hallgatók az egyetemre, ezzel a szegedi egyetem hallgatóinak létszáma háromszáz fővel nőtt az 1928/29-es tanévben. A Szegedi Új Nemzedék arról számolt be, hogy „a filológiai fakultáson az I. éven 130 hallgató lesz az új tanévben, míg tavaly a négy évfolyamon összesen 103 hallgató volt. Ide kell számítani a Pestről jövő II. III. és IV. éves hallgatókat is.”¹ A szegedi egyetem rektora a Délmagyarország szeptember 1-i számában arról számolt be, hogy az ország legkülönbözőbb részéről Szegedre érkező több száz diákot – internátus hiányában – magánlakásokban kell elhelyezni.

Innentől kezdve a főiskolai hallgatók száma konzekvensen nőtt. Az 1936-37. tanévben megközelítette a 400-at, az 1942/43. tanévben pedig (nem számítva az Apponyi-kollégium tagjait) 433-ra emelkedett. A létszám okozta helyhiányról szólva az ez évben kiadott évkönyvben ezt olvashatjuk: „*Bár a polgári iskolai tanárság utánpótlása ezzel a létszámmal sem lehetséges, a hely szűke miatt több hallgató felvételéről eleve le kell mondani.*”² Az intézmény működésének az infrastruktúra sajátosságaiból adódó problematikáját a továbbiakban még érintjük, amennyiben az releváns kapcsolatban áll a hallgatók életvilágával. A szegedi elindulás hallgatói érdekképviseleti problémái is arra engednek következtetni, hogy a főiskola és az egyetem kooperációja oktatási, tartalmi kérdésekben konfliktusokat hordozott, ám nemcsak az oktatáspolitikai színpad szereplői között.

Úgy véljük, hogy a téma mélyebb megértéséhez, szükséges röviden bemutatni hogyan gondolkodott az oktatási rendszer irányítása és az intézmények vezetése a polgári iskolai tanárképzés tartalmáról? Mindenek előtt szentel-

¹ Szegedi Új Nemzedék 1928. szeptember 13.

² SCHILLING 1944. 42

jünk néhány szót annak, hogy röviden bemutassuk miképpen vélekedett a vallás és közoktatásügyi miniszter, Klebelsberg Kuno a műveltségalapú és értékorientált oktatási rendszer oktatói szerepeiről, hallgatóbarát légköréről. Klebelsberg nem restellte a sok esetben kritikus véleményét elmondani. Egy 1928-as beszédében például a magyar egyetemi oktatásról így szólt: „Nagy fájdalommal konstatáltam, hogy az előadások sokszor a szemeszterben későn kezdődnek meg ... megérünk 20-35 perces órákat, megérjük, hogy az előadások lemondanak. ... az egyetemi rendszer a fiatalokat leszoktatja a tanulásról ... egyes tanárok folyton ... ugyanazt adják elő.”³ Glatz Ferenc emeli ki⁴, hogy Klebelsberg használhatatlannak tartotta az olyan egyetemi oktatót, „... aki a katedra magasságaiból elszavalja, elmondja vagy elmotyogja a maga tudományát; egyébként az iffúsággal nem törődik, s azután ismeretlen tömegeket levizsgáztat, pár futó perc alatt szerezve felületes benyomást arról, hogy a vizsgázó komolyan tud-e, vagy csak a vizsgára van ad hoc bepaukolva... Ahol a tanár igaz pedagógus, ott valóságos munkaközösség fejlődik ki közte és tehetséges hallgatói között. Ez az eszmény, amely felé törekedni kell, ezért szeretném a csekélyebb létszámmal dolgozó vidéki egyetemek munkáját, és ezért igyekszem a budapesti egyetem létszámát olyan mértékben lecsapolni, hogy a fővárosban is lehetővé tegyük a termékeny személyes kapcsolatot tanár és tanítvány között.”⁵ Megállapíthatjuk, hogy Klebelsberg a felsőoktatás szervezeti átalakítása során nemcsak a megszállt területekről száműzött intézmények befogadása és a gazdasági racionalitás elveit, hanem a hallgatók képzésének minőségközpontúságát is fontosnak tartotta.

Huszi József professzor, mint a Klebelsberg által felállított, a főiskola Szegeden való működésének elemeit megalkotó szakbizottság tagja az 1928-ban kelt javaslatában kifejtette, hogy elhibázott dolognak gondolja azt, ha a régi jól működő oktatási rend felborulna az egyetemmel történő kooperáció során, azért mert a hallgatók minden szaktárgyukat az egyetemen hallgatják. Véleménye szerint „a polgári iskola nem tűr elaprózást, márpedig az egyetemi oktatás lényege a részletkérdések boncolgatása, másrészt a rendelkezésre álló időben nem lehet a jelöltnek annyi tárggyal és annak minden részletével foglalkozni”.⁶ A tanárképzősöknek ezidőtájt az egyetemen az egyik szak, illetve szakkollégium hallgatása volt kötelező. Ebből logikusan következett az az adminisztratív sajátosság, hogy a tanárképzős hallgatók csak rendkívüli hallgatók lehettek az egyetemen. Annak ellenére, hogy az egyetemi tantárgyak speciális jellegéből adódóan heti 4-10 órát hallgattak az egyetemen. Kötelesek voltak beiratkozni az egyetemre, a következő tárgyak valamelyikére: magyar nyelv, magyar

---

³ Idézi: LADÁNYI 2000. 108

⁴ GLATZ FERENC: *Tudomány, kultúra, politika. Gróf Klebelsberg Kuno válogatott beszédei és írásai*. Budapest, 1990. 534-535

⁵ Klebelsbergnek a *Pesti Napló* 1929. július 21-i számában megjelent gondolatát közli GLATZ 1990.

⁶ Idézi: BERECZKI 1969. 207.

irodalom, történelem, német nyelv és irodalom, földrajz, állattan, növénytan, ásványtan, vegytan, mennyiségtan, természettan.⁷

Husztai József kiemelte, hogy véleménye szerint a felvételi szabályok legfontosabb kérdése, hogy a nem gimnáziumot végzettek (például a csak népiskolai tanítói oklevéllel rendelkezők, kereskedelmi középiskolát végzettek, tehát akik nem érettségiztek) hogyan szerepelhetnek az egyetemen. Az, hogy a főiskola hallgatói csak is rendkívüli hallgatók⁸ lehetnek, hátrányos a gimnáziumot végzett főiskolai hallgatók számára, de – jegyzi meg Husztai – nem tehetnek különbséget, majd így folytatja: „a rendkívüli hallgatói jelleg nem jelent degradálást, az ilyen hallgató éppúgy elmélyedhet a tanulmányokban, hallgathat előadásokat, kollokválhat, s az egyetem a kiválóknak akár doktori fokozatot adhat.”⁹ Jogosnak véljük a sérelmet, hogy ugyanaz az érettségizett fiatal rendes hallgatói jogot kapott, ha csak az egyetemre iratkozott és rendkívüli hallgatói státuszba került (az úgynevezett sárga indexesek), ha a főiskola hallgatójaként iratkozott be az egyetemre. Erre – tehát a hallgatók rekrutációs bázisára – vonatkozóan tekintsünk meg egy a későbbi évekből származó, de szemléletes statisztikai adatsort. Az előképzettségek szerinti megoszlás a főiskolai hallgatók esetében az 1942/43. tanévben: Népiskolai tanítói oklevél: 322 fő, Gimnázium, reálgimnáziumi, reáliskola, leánygimnázium, leánylíceumi érettségi bizonyítvány: 105, Kereskedelmi középiskolai érettségi bizonyítvány: 3, Tanítói oklevél és érettségi bizonyítvány: 3 fő.¹⁰

Ez a kettős hallgatói jogviszony utal arra is, hogy a főiskolai hallgatók tanulmányi terhelése más jellegű volt, mint a korabeli egyetemistáké. A hallgatók világát bemutatandó meg kell említenünk, hogy a képzési idő háromról négy évre történő emelése és a képzési szerkezet helybenhagyása miatt úgy gondolhatnánk, hogy valamelyest csökkent a hallgatók óraterhelése, azonban ha figyelembe vesszük az egyetemen hallgatandó órák számát, akkor azt kell mondjuk, hogy a főiskolai hallgatók terhei növekedtek.

E kérdésben Husztai 1929 februárjában az addigi tapasztalatok alapján megállapítja, hogy a főiskolai hallgatók az egyetemen derekasan megállják a helyüket, majd egy évvel később, 1930. március 28-án bejelentette, hogy a főiskolai hallgatók ezután majd nem rendkívüli, hanem tanárjelölti hallgatói lesznek az egyetemnek. (Ez az adminisztratív változtatás nem történt meg – hívja fel rá a figyelmet Bereczki –, sőt 1936-ban az Országos Felsőoktatási Kongresszuson is csak megvitatásra váró dilemmaként jelent meg az, hogy az arra alkalmas főiskolai hallgatók számára engedélyezhetővé kellene tenni a doktori szigorlat

⁷ Bereczki megjegyzi, hogy az igazgatótanács külön engedélyével valamelyik szaktárgy helyett „a filozófia és a pedagógia is választható volt”. BERECZKI 1969. 208.

⁸ A rendkívüli hallgatói státuszról fakadt az, hogy például nem doktorálhattak. Ld még. Pukánszky 1987. 424-433.

⁹ *Országos Polgári Iskolai Tanárjegyesületi Közlöny 1928/1929*, 204.

¹⁰ SCHILLING 1944. 109

letételét.¹¹⁾ Ugyanakkor ezen a kongresszuson Somogyi József a főiskola oktatója, mint hozzászóló, arról a vélekedéséről számolt be, hogy a főiskola hallgatóinak egyidejűleg három szintéren is helyt kell állniuk, az egyetemen, a főiskolán és a gyakorlóiskolában, s ez nagy többletterhet jelent. Egy másik szemléletmód és érvrendszer is megjelent, azonban ez az intézmények kettéválasztása mellett sorakoztatta fel a tanulmányi túlterhelést erősítő bizonyítékait. Greguss Pál, az intézmény főiskolai tanára Budapesten 1932. február 6-án tartott előadásában a hallgatók összetételének statisztikai adatai alapján arra a következtetésre jutott, hogy a hallgatóság évről-évre nivóbeli csökkenést is mutat, mert az egyetemi kooperáció révén gyenge középiskolai tanulók kerülnek be, azelőtt pedig az intézmény hallgatói a tanítóképzők legkiválóbb diákjai közül kerültek ki.¹² Greguss azt is megjegyezte, hogy az egyetemi hallgatók félévként 40 pengőt fizetnek, egy főiskolai hallgató költségei pedig 50-91 pengőbe került, s ebben nem voltak benne a főiskolai és egyetemi laboratóriumi díjak. A főiskolai diploma többbe került mint az egyetemi. Greguss Pál mindezek miatt úgy vélte, hogy a főiskolát az egyetemet külön kell választani, mert a főiskola célja elsősorban az, hogy jó tanárokat neveljen, nem pedig az, hogy tudósokat képezzen.¹³ Ennek szellemében 1932. május 5-7 tartott szegedi bölcsész kongresszuson történt főiskolai hallgatói hozzászólás¹⁴, melynek eredményeként a kongresszus országos szakmai felháborodást kiváltó határozatot fogadott el, melyben követelték a főiskola leválasztását és Budapestre helyezését. (A felszólalásnak hallgatók a szubjektív életminőségének körülményei mellett az is oka lehetett, hogy az országos rekrutációs bázissal bíró intézmény közlekedési és infrastrukturális szempontból jelentősen elmaradt Budapesttel szemben.)

A kialakult vitát¹⁵ Karafiáth Jenő¹⁶ kultuszminiszter a főiskola igazgatóságának címzett levelével zárta le, melyben kifejti, hogy a szegedi tanárképzés

¹¹ BERECKZI 1969, 211

¹² GREGUSS 1931/1932. 203., 246.

¹³ GREGUSS 1931/32. 203.

¹⁴ Az 1944-ben megjelent Évkönyv szerint a hallgató Kiss Lajos a Botond Bajtársi Egyesület vezére volt a hozzászóló. SCHILLING 1944. 116.

¹⁵ A Polgári Iskolai Tanáregyesület Közlönyében több írás is megjelent ebben a témában, például 1933 áprilisában „A polgári iskolai tanárképzés” és ugyanott a „Tanárképző főiskolánk bajai” című írások. A vita tulajdonképpen két platform, az egyetemmel kooperált, illetve az 1928 előtti önálló intézmény mellett lándzsát törő véleménycsoportok között zajlott. E vitával kapcsolatban Berecki megjegyzi, hogy „az egyetemi kooperáció körüli évekig tartó vita nem okozott zavart az egyetemi és a főiskolai tanárok kapcsolatában sem az oktatómunka, sem pedig a személyes érintkezés területén. Az is természetes volt, hogy a főiskola tanárai rövid időn belül címzetes, rendkívüli vagy rendes egyetemi tanári kinevezést kaptak” BERECKZI 1998. 143. Ld még. PUKÁNSZKY 1987. 424-433. és PUKÁNSZKY 1996. 114-123.

¹⁶ Karafiáth Jenő (1883-1952) vallás- és közoktatásügyi miniszter (1931. december 16.-1932. október 1.) Ld. még T. Kiss 2002.

szervezeti kérdéseivel foglalkozni nem akar, mert véleménye szerint az intézet még túlságosan fiatal, ahhoz hogy annak mélyebb átszervezésén gondolkozzanak. Az intézményben folyó vitát az előbbieik értelmében Littke Aurél a főiskola új igazgatója¹⁷ 1933. június 11-i tanévzáró beszédében véglegesen eldöntötte. A főigazgató határozottan állást foglalt a fennálló, az egyetemmel kooperáló oktatási rend mellett. „A főiskola 60 éves, de egészséges, erőteljes fája új gyökeret mélyesztett új talajába és új, biztos alapokra helyezkedett” – mondta.¹⁸

Az egyetemmel együttműködésben képzett hallgatók első nemzedéke 1933 június 11-én vette át a diplomáját, összesen 63-an kaptak tanári oklevelet, mely közül 36% kitűnően, közel a fele jeles rendűen és 14%-uk jó rendűen végeztek.

Az intézmény hallgatói létszám-adatait e korszakban a következő adatsor szemlélteti (fő):

1928/29. tanév	285
1929/30. tanév	269
1930/31. tanév	169
1931/32. tanév	260
1935/36. tanév	334
1939/40. tanév	495
1940/41. tanév	519

A létszámváltozások mögött sokféle társadalmi, közoktatás-politikai, és gazdasági ok húzódott meg. E helyütt arra csak utalunk, hogy ezt a kérdést Karády Viktor és Valter Csilla teljes összefüggésében vizsgálta, bemutatták az intézmény hallgatóinak származását, vallását, a nemek szerinti megoszlást és a társadalmi környezet valamint az oktatáspolitikai rendszer összefüggéseit.¹⁹

Az elmondottak alapján megállapíthatjuk, hogy a korszakban a képzés részeként meghatározott párhuzamos képzésből adódóan főiskola a hallgatóinak tanulmányi terhelése nagyobb volt, s ez a terhelés anyagiakban, tehát a tanulmányi költségekben is megnyilvánult, amely – figyelembe véve azt, hogy a főiskolai hallgatók, kibocsátó családjuk szerint, a társadalmi rétegződésben alacsonyabb pozíciókat foglaltak el mint az egyetemista társaik – érthető módon váltott ki negatív érzelmeket is.

A korabeli dokumentumokat olvasva feltárul előttünk a szegedi intézmény infrastukturális helyzetének problémavilága is. A levelezésekben, beszámolóokban arról számolnak be a megszólalók, hogy a megnövekedett hallgatói létszám, a Szegedre helyezés lebonyolításának körülményeitől eredeztethetően elégtelen körülményeket teremtett a főiskola oktatási tereinek telítettségében,

¹⁷ Littke Aurél 1932. október 18-tól – a Budapestre helyezett Galamb Sándor (főigazgató volt 1928. október 31-től) után – volt a főiskola főigazgatója, 1937/38-ig.

¹⁸ LITTKÉ 1932/1933. 361.

¹⁹ KARÁDY – VALTER 1990.

nagyságában. 1943-ban Schilling Gábor a Főiskola főigazgatója az első szegedi éveket értékelve írta: „A Főiskola, melyet Klebelsberg Kunó kultuszminiszter 1928-ban Szegedre áthelyezett és újjá szervezett, de egy szűk épület bilincseibe vert, áthelyezésének első pillanatától fogva a hely szűkösségével küszködött. A polgári iskolai tanárképzés érdekei azt követelik, hogy ez az égetően sürgős kérdés mielőbb megoldassék.”²⁰ A hallgatói közösségi terek esetében sem volt ez másként. „A főiskola díszterme oly szűk, hogy benne a hallgatóknak csak egy része fér el. Az ifjúsági egyesületeknek csak az alagsorban tudott a főiskola vezetősége helyiségeket biztosítani, amelyek azonban szintén nem felelnek meg céljaiknak, mert sötétek, kicsik, levegőtlenek és egészségtelenek.”²¹

IFJÚSÁGI EGYESÜLETEK A FŐISKOLÁN

Az oktatásszociológiai kutatásokból tudjuk, hogy a pedagógusképző intézmények belső klímája „sajátosan eltér más felsőoktatási intézmény klímájától”²² Ezt a klímát azonban nemcsak az úgynevezett humanista oktatói-nevelői tanárszerepek jellemzik, hanem az aktív hallgatói élet, a diák-közösségek, az öntevékenység értékteremtő folyamatai is. Nem szabad figyelmen kívül hagyni azt sem, hogy az a pálya, melyre ez az intézménytípus készít fel, napjainkig általában a társadalmi felemelkedés legfrekvenciáltabb útját jelentette²³ és azt sem, hogy az intézmény hallgatói az oktatási rendszerben maradvá utánpótlást is jelentenek, mely pedagógus pálya során átörökítenek életvilág-mintákat és egy érték-, illetve normarendszert is. Ezért a falakon belül felburjánzó gazdag hallgatói kulturális élet hajtóerejét ezek komplexitásában találhatjuk meg.

Mindezek értelmében nem meglepő, hogy az intézmény történetének első diákszervezete már a jogelőd tanárképző intézet²⁴ első éveiben létrejött. 1875/76.

²⁰ Schilling Gábor 1944, idézi: BERCZKI 1996. 26.

²¹ SCHILLING 1944. 42.

²² KOZMA TAMÁS: *Kié az egyetem?* Budapest, 2004. 135.

²³ Vö. „más értelmiségi pályáknál kevésbé szakképző jellege lehetőséget ad a nem hagyományosan értelmiségi családok gyermekeinek az értelmiségivé válásra” NAGY MÁRIA: *A tanári pálya választása*. In: *A tanári pálya*. Szerk. Papp János. Debrecen, 2001. 103-122.

²⁴ Az 1868. évi XXXVIII. tc., mely Eötvös József kultuszminiszterségéhez köthető, megalkotta a polgári iskola intézményét, mely az iparos, kereskedő, tisztviselő réteg gyermekeinek képzését szolgálta. Azonban ezen intézménytípushoz nem iktatták törvénybe a polgári iskolai tanárok képzését szolgáló tanárképző intézetet. Eötvös József utóda a miniszteri székben 1872. szeptember 4-től Trefort Ágoston lett, aki 1872. évi 34.102. sz. rendeletével kezdeményezte a tárgyalásokat az intézetek létrehozásáról, majd 1873. január 15-én kiadott 945. sz. rendeletével létrehozta azokat. 1873/74 tanévben kezdte meg működését a polgári iskolai tanárok és tanárnők képzését ellátó két intézet, melyek a szegedi főiskola jogelőd intézményei voltak. Az első tanév 1873. október 28-án nyílt meg.

tanévben alakult meg az első hallgatói szervezet a *Segélyegylet*. Gyertyánffy István, aki a kezdetektől 1895/96-ig volt a Polgári Iskolai Tanárképző Intézet igazgatója így okolta meg a szervezet megalakulásának körülményeit: „Az önszegély eszméje már magában véve nevezetes morális értékkel bír a mai világban, midőn mindenki a mások, sőt legtöbbször a közügy rovására akar boldogulni. [...] Az állami ösztöndíj még a legkedvezőbb helyzetben is csak az ingyenlakást és étellemezést biztosítja az illetőnek de hát az egészen magára hagyott ifjak – kiknek száma nem csekély – miből szerezzék be a nélkülözhetetlen ruházatot és taneszközöket.”²⁵

A következő szervezet, az *Ifjúsági kör* 1901-ben alakult meg. A kör alapszabályát a minisztérium 1902-ben hagyta jóvá. Szakosztályai: pedagógiai, irodalmi, természettudományi, történelmi, földrajz-etnográfiai, sport voltak. Az egylet vezetése választott tisztikarral, választmányi és póttagokkal működött. Lapja Paedagógiumi Lapok címmel jelent meg. 1912-től az ifjúsági kört *Polgáriskolai Tanárjelöltek Körének* hívták. Az ifjúsági körből kiválva, egykori sport szakosztálya 1911-től önálló *Sportkör*ként működött tovább, több szakosztállyal. Az első intézeti bajnokságon 1912. májusában rendezték meg.²⁶ Szépen ívelt fel a női torna szakosztály csillaga is, 1935. november 24-én Budapesten első helyezést ért el a budapesti egyetem, a műegyetem és a debreceni egyetem csapatai előtt. Két évvel később az 1937/38-as tanévben pedig elnyerték a Magyar Országos Torna Szövetség női játékbizottságának örökös vándordíját. Ugyanebben az évben a sportkör labdarúgó szakosztály nyerte meg az egyetemi karok közötti labdarúgó bajnokság vándordíját, a Gerendás Mihály egyetemi tanársegéd által alapított Gerendás Kupát. A korszak sportéletének színvonalát jelzi az is, hogy 1938/39-es akadémiai évben a főiskola férfi tornász csapata országos bajnokságot nyert.

1921. október 14-én alakult meg a főiskolai *Botond Bajtársi Egyesület* és átvette az ifjúsági kör szerepét.²⁷ Az új hallgatói lapot 1925-től Botond címmel jelentették meg. A kör alapító szervezői Vicsay Lajos, Csekő Árpád, Rolkó Gyula voltak. Kezdetben a budapesti bölcsészhallgatók Árpád Bajtársi Egyesületének kötelékében létezett,²⁸ és 1922 szeptemberétől vált önállóvá. Az

²⁵ Gyertyánffy: A polgári iskolai tanárképző intézetről – A növendékek társulásai. Idézi: Bereczki 1996. 17-35.

²⁶ A sport szakosztály 1912 májusában tartott intézeti bajnokságának aranyérme-se Greguss Pál másodéves hallgató volt (eredményei: diszkoszvetés: 30,05m; magasugrás: 1,5m; 200méteres lőtás: 27,2mp) Greguss Pál (1889-1984) későbbi tanszékvezető főiskolai tanár (1928-1940), mint korábban olvashattuk, egyike volt azoknak az oktatóknak, akik a Szegedre helyezéskor ellenzéki álláspontra helyezkedtek és bíralták a létrehozás körülményeit.

²⁷ SCHILLING 1944. 114.

²⁸ 1920. július 11-én ünnepélyes formában alakult meg Turul Szövetség első nyolc budapesti bajtársi szövetsége: a joghallgatók Werbóczy, az orvostanhallgatók Csaba, a bölcsészek Árpád, a gyógyszerészhallgatók Rákóczi, az állatorvosok Le-

Egyesület a Turul-eszme²⁹, a keresztény-nemzeti gondolat és az irredentizmus jegyében szerveződött és működött. A bajtári egyesületbe belépők 3 félévig daruk lettek, majd ezt követően leventék, az oklevél megszerzése után pedig öregurak (dominusok). Az egyesületek tagjai voltak továbbá a tiszteletbeli dominusok, patrónusok és pártoló tagok. Az egyesületek vezetői a magister (a professzor patrónusok egyike) és a vezér, vezető szervei a nagygyűlés és a törzsfői tábor. Volt még Gyulaszék (fegyelmi választmány), alvezér, nádor (ügyész), főkincstáros (pénztáros), udvarnagy, főíródeák és regős. Az egyesületek 30-60 tagból álló törzsekre oszlottak, élükön a törzsfővel. Havonta három „táborozás” volt, amelyek két részből: a silentiumból és a gaudiumból álltak.³⁰ A Botond egyesület hármás jelszava ez volt: „magyarok vagyunk, keresztények vagyunk és tanárok vagyunk”³¹ A szegedi, főiskolai alakuló ülésen megjelentek a főiskola vezetői, oktatói közül Imre Sándor (korábbi vallás- és közoktatásügyi államtitkár), Gyulai Ágost, Erdélyi Lajos, Littke Aurél, Závodszy Levente. Az egyesület, mint „a főiskola éveken át egyetlen bajtársi egyesülete teljes sikerrel irányította a főiskolai ifjúság életét.”³² 1928-tól a lányhallgatók is csatlakoztak a Szegedre helyezett főiskolán működő bajtársi egyesülethez, amelyben a szakcsoportjuknak (Bójai, Lóczy, Petőfi törzs) megfelelően folytatták a tevékenységüket. A lányok „jó ízlésükkel nagyban hozzájárultak a rádióval, billiárdal, zongorával és számos festménnyel berendezett egyesületi helyiség kicsinósításához és a Botond Bajtársi Egyesületet nyilvános szereplései alkalmával értékes műsorszámokkal támogatták”³³ A női törzs által készített magyaros hímzésű kézimunkák terítők és falvédők kerültek az egyesületi helyiség díszítésére.³⁴ A Botond egyesület Szeged város közönségének 1930. február 27-én, a Tisza szállóban rendezett műsoros táncestély keretében mutatkozott be. Ez az ifjúsági szervezet rendezte a március 15-i és az október 6-i ünnepségeket is. Az egyesület primus magistere Eperjessy Kálmán volt, aki a megalakulás 10. évfordulóján 1931. december 13-án ünnepi beszédében foglalta össze az egyesület múltját. A következő év februárjában jött létre a Botond egyesület

---

hel, a képzőművészek Székely Bertalan, a református teológusok Bocskai és az iparművészek Kőrösfői nevet viselő bajtársi egyesülete. LADÁNYI 1979. 100.

²⁹ A Magyar Egyetemek és Főiskolák Országos Nemzeti Turul Szövetsége 1919. augusztus 3-án Budapesten alakult meg. Az első egyetemi bajtársi egyesületek a budapesti felsőoktatási intézményekben 1920 első feléig alakultak. A Turul szervezeti felépítését és különösen szokásrendjét a németországi Burschenschaftok mintájára alakították ki, a német szervezeti elemeket és szokásokat „ősmagyar” elnevezésekkel látva el. LADÁNYI 1979. 100. A szervezetet az Ideiglenes Nemzeti Kormány oszlatta fel 1945-ben.

³⁰ LADÁNYI 1979. 100.

³¹ SCHILLING 1944. 117.

³² SCHILLING 1944. 114.

³³ SCHILLING 1944. 115.

³⁴ SCHILLING 1944. 116.

kultúrszakosztálya, mely munkájának középpontjába a falukutatást helyezte.³⁵ Eperjessy Kálmán igazgató 1945. szeptember 13-án a minisztérium számára írt jelentésében kiemeli, hogy „A Szeged környéki tanyákon népművelő előadásokat tartottak és számos falukutató tanulmányt készítettek. E munkájuk során összeköttetést tartottak fenn a népi írókkal, nem egy egyesületi tag maga is folytatott ilyen irányú tevékenységet.”³⁶ Az egyesület éves rendezvényei a következők voltak: tanév eleji műsoros ismerkedési est, mikulás-est (melynek különleges kedvességét az adta, hogy mindenki kapott egy-egy hangulatos strófát és ajándékot), farsangi bál, ballagás. Az egyesület nyilvános szerepléseit a város polgárai is látogatták, közülük kiemelkedő rendezvények voltak a népdal est, a finn-est, a magyar falu est, a Liszt Ferenc est, és a női törzs által rendezett estek (Holland-est, Japán-est, Erdélyi-est, Székely-est, melyet vendégszereplésként a délvidéki Magyarokanizsán is megtartottak). Legnagyobb szabású rendezvényük 1936. november 17-én volt. Ezt az eseményt, melyet a főiskola Dísztermében rendeztek, este hat órától hét óráig közvetítette a Magyar Rádió. Az egyesület születésének 15. évfordulóját ünneplő esten Eperjessy Kálmán oktató mondott köszöntő beszédet. Az egyesület taglétszámának tetőpontja 1938-ban volt, ekkor jelentette meg évkönyvét³⁷, melyben részletesen ismertették az egyesület működését. Az 1938-ban megjelent évkönyv 781 fő nevét tartalmazza. Az egyesület taglétszáma a következő évtől némileg csökkent és „lankadt a munkakedv”³⁸. A következő háborús években számosan teljesítettek az egyesület tagjai közül katonai szolgálatot.

E korszakban a hallgatói élet legjelentősebb kulturális öntevékeny csoport-

³⁵ SCHILLING 1944. 116. E tevékenységi irány választása, elindítása a szegedi egyetemi ifjúság Bethlen Gábor Köre és a Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiumának hatását is tükrözheti. A Bethlen Gábor Kör 1928-tól az egyetem Dugonics téri épületében tartott előadásokat (az első Gesztelyi Nagy László március 20-án tartott, *A jövőndő magyar intelligencia és a tanyakérdés* című előadása volt). Az egyetemisták falukutató mozgalma 1929-ben indult, szociográfiai és etnográfiai gyűjtéssel. A Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiuma 1930/31-ben kezdte meg működését, tagjai a következők voltak: Árvay Erzsébet (matematika-fizika szakos hallgató), Balla Sándor (joghallgató, az agrársettlemment mozgalom tikára), Baróti Dezső és Radnóti Miklós (magyar-francia szakos hallgatók), Berczeli Anzelm Károly (bölcészshallgató), Buday György, Erdei Ferenc, Gáspár Zoltán, Reitzer Béla (joghallgatók), Hont Ferenc, Kárársz Judit, Ortutay Gyula (magyar-latin-népraiz szakos hallgató), Széll István (orvostanhallgató), Tolnai Gábor (magyar-német szakos hallgató), Tomori Tímea (matematika szakos hallgató). Ld. még CSAPLÁR FERENC: *A Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiuma*. Budapest, 1967. 31.

³⁶ CSML VIII. 19. Szegedi Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola iratai 13. doboz 179/1945.

³⁷ *Botond Bajtársi Egyesület Évkönyve 1921-1937*, szerkesztették: BABICZKY EDE és TÓTH GYULA

³⁸ SCHILLING 1944. 117.

ja az **Énekkar** volt. A jogelőd intézményekben férfi kar és női kar működött, azonban a Vegyeskar – mint látni fogjuk – nemcsak létszámában, hanem kórusművészet iránti odaadó szorgalmában is jelentős szereplője volt az időszak felsőoktatási kulturális életének. Maga a kórus az 1929/30-tanévtől alakult meg, mint a Botond Bajtársi Egyesület Vegyeskara. A csoportot Kubinyi I. Zoltán hallgató vezette. A mintegy 80 tagú kórus szerepelt a főiskola hivatalos ünnepein, sőt vasárnap és ünnepnapokon a belvárosi templom miséin énekelt. A Botond-énekkar később átalakult **Főiskolai Énekkarrá**, melyben mind a Botond, mind pedig az Emericana tagjai részt vehettek. A kar két további egységet is alkotott, a **Főiskolai Népdalegyüttest** és a **Főiskolai Egyházi Énekkart**. További lendületet adott a csoport működésének az, hogy az 1933/34. tanévtől a hallgatóknak kötelező volt a karéneke. Ebben az időben az énekkar 120-150 taggal bírt. 1933/34. tanév elején Jordán Margit és Holczer Tibor hallgatók kezdeményezésére alakult meg a **Főiskolai Kamarakórus**, melynek tanév végi bemutatkozó hangversenyén megjelent Bárdos Lajos is, a kórusművészet vezéralakja.³⁹ Az 1941/42. tanévtől a Főiskolai Énekkar a főiskola zene tanszéke hallgatóinak karvezetőkké történő kiképzését is szolgálta, a tanév végi koncerteken a megszólaló kórusműveket az énektanárjelöltek maguk vezényelték. Ekkortól a csoport elindult a professzionalizálódás útján és egyértelműen öntevékeny jellegét felváltotta a szakmai nívó iránti elköteleződés, amit jelentősen meghatározott az is, hogy a Főiskolai Énekkar és a Főiskolai Kamarakórus tanárelnöke és karnagya ez időben Szeghy Endre⁴⁰ volt. A csoport ifjúsági vezetője 1942/43-ban Várszegi Márton főiskolai hallgató, helyettes karnagya Gertig Béla polgári iskolai tanár voltak.

1929. november 12-én jött létre a **Foederatio Emericana Integra Corporatio**, mely a katolikus vallású hallgatók egyesülete volt.⁴¹ A szegedi főiskolások Integra csoportja a Foederatio Emericana-nak a Bitter Illés és Schwatz Elemér ciszterci szerzetesek által 1921. június 29-én megszervezett országos szervezetnek szegedi egysége volt.⁴² Az Emericana is tagja volt a Magyar

³⁹ Az énekkar a következő nagy formátumú műveket mutatta be: Kodály Zoltán: Jézus és a kufárok, Mátrai képek, Molnár Anna, Székely keserves, A magyarokhoz; Bárdos Lajos: Szeged felől, Himnusz Szent Cecíliához (mindkettő a Kamarakórusnak ajánlott mű volt), Népdalkórusok, Nyújtsd ki a mennyből. Továbbá műsorukra tűzték Bartók, Halmos, Kozáky, Liszt, Nádasy, Vásárhelyi, Veress műveit is.

⁴⁰ Az 1942/43. Évkönyvben dr. Szögi Endre néven szerepel. SCHILLING 1944. 131. Berezcki Sándor iskolatörténeti munkájában Szeghy-alakban említi. Berezcki Sándor 1974. 47-48.

⁴¹ A szegedi corporatio priorjai Dr. Szőkefalvi-Nagy Gyula (1929-32), Dr. Somogyi József (1932-40), Dr. Eperjessy György (1940-) és lelkésze Dr. Mester János (1929-32), Dr. Révai József SP (1932-38), Dr. Kerkai József SP (1938-41), P. Gábris Grácián ferences atya (1941-44), kancellárja Dr. Szeghy Endre volt.

⁴² DIÓS ISTVÁN: *Foederatio Emericana*. In: Magyar katolikus lexikon. Szerk. Viczián

Katolikus Főiskolai Diákszövetségnek, amely 1921-ben alakult a katolikus egyetemi egyesületek összefogására. A két szervezet között azonban állandó rivalizálás folyt, ezért az Emericana hamarosan függetlenítette magát a diákszövetség tevékenységétől.⁴³ Az Emericana németországi mintát követett: a CV (Cartell-Verband der Katolischen Deutschen Studienverbindungen) szervezetét vette alapul, felhasználva a keresztény középkori-lovagi terminológiát és szertartásokat.⁴⁴ Az Emericana működésének sajátos vonását jelentette az a szervezeti megoldás, hogy egy-egy corporatio három részből állt: a leventék és apródok curiájából, az öregurak conventjéből, valamint a nagyasszonyok és kisasszonyok familiájából.⁴⁵ A szervezet munkájának alapját a küldetésről maguk által meghatározott idézettel lehet szemléltetni „tagjai majdan a magyar iskolaszervezet végoári katonái lesznek a szociális szempontból legveszélyeztetettebb paedagogiai őrhelyeken, a külvárosok és a nagy falvak jellegzetes iskoláiban, a polgári iskolában s az itt adódó feladatokat csak eszményi keresztény tanárrá formálódva, krisztusi lelkiület, keresztény világnézet és tettekre ösztönző izzó magyar öntudat birtokában láthatják el méltó módon.”⁴⁶ Jelmondatuk így szólt: facta loquuntur (tetteink beszélnek). Az Integra által szervezett programok a következők voltak: Scola Emericana (később Széchenyi Akadémia) címmel előadássorozatot szerveztek, 1933-ban a Csillag börtönben Arany János emlékünnepelet rendeztek, 1934 októberében megrendezték a főiskola első kézimunka kiállítását, 1934. november 18-án Rákóczi estet, 1935. november 25-én Liszt ünnepélyt, 1936. november 11-én Móra estet, 1937-ben Farsangi estet, 1938. április 7-én Felvidéki estet, 1940 októberében Erdély-estet rendeztek. A háború kitörése után vöröskeresztes és anyag-gazdálkodással kapcsolatos gyűjtőmunkát végeztek a tagok. A háborús évektől kezdődően e csoport is szociális tevékenységbe kezdett, gyűjtéseket rendeztek. 1942-ben megszervezték szegedi sebesült honvédek megvendéglését. 1943. március 3-án a Tisza Szálló nagytermében „Virraszt a magyar lélek” címmel műsoros estet tartottak, melyen beszédet mondott Uzdoczy-Zadravec Izván püspök és dr. Hermann Egyed professzor az Emericana szegedi nagypriorja. 1943. októberében a díszteremben ismét háborús sebesülteknek rendeztek előadást, melyen Kisfaludy Károly Mátyás deák című vígjátékát mutatták be. A csoport tagságának önkéntes munkája jelentősen hozzájárult a Katolikus Agrárifjúsági Legényegyletek Országos Testülete (KALOT) megalapításához. A főiskolai Integra helyiségében szü-

---

János. Budapest, 1997. III. kötet interneten: <http://lexikon.katolikus.hu/F/Foederatio%20Emericana.html>

⁴³ CSÍKY BALÁZS: *Az első felekezeti diákegyesület a Budapesti Tudományegyetemen.* A Szent Imre Kör története. Interneten: <http://www.psai.hu/konferencia/csiky.pdf>

⁴⁴ LADÁNYI 1979. 102.

⁴⁵ *A Foederatio Emerica kézikönyve.* Budapest, 1923.

⁴⁶ SCHILLING 1944. 119.

letett meg és csendült fel először a KALOT indulója („Új idők új kürtje harsan...”), melynek dallamát Vargha Károly hallgató (az Integra tagja) és szövegét Bálint Géza hallgató (a Botond tagja) írták.⁴⁷ Az Integra lánytagjai a Katolikus Leánykörök Szövetsége (KALÁSZ) mozgalom szervezésében jelentkeztek (pl. a szentmihálytelki KALÁSZ csoportot patronálták: nekik az egyesület tíz előadásból és megbeszélésekből álló sorozatot rendezett „Menyasszonyok iskolája” címmel, a főszervező dr. Alpár Gyuláné gyakorló polgári iskolai tanár volt). Az ifjúsági szervezet nagyságát jelzi, hogy 1940-ben az országos hatókörű Foederatio Emericana-nak összesen 16106 tagja volt, míg a főiskolai Foederatio Emericana Integra Corporatio 1943-ban kétszáz tagot számlált.⁴⁸ Az Emericana országos vezetőségébe bekapcsolódott Szekfű Gyula professzor is.⁴⁹ Eperjessy Kálmán igazgató 1945. szeptember 13-án a minisztérium számára írt jelentésében kiemeli, hogy „*Tagjai közreműködtek a Vöröskereszt gyűjtéseiben és a segélyre szorulóknak szociális gondozásában. Számos népművelő előadást tartottak a különböző egyesületekben.*”⁵⁰ A szervezetet 1946-ban, Rajk László belügyminisztersége alatt feloszlatták.

1939. október 1-től cserkészcsapat is működött a főiskolán.⁵¹ Tevékenységét meghatározta az, hogy ez a csoport képezte a magyarországi polgári iskolák cserkészvezetőit⁵². A főiskolai csoport, az 533. sz. **II. Rákóczi Ferenc cserkészcsapat** működésének első évében ötven taggal működött. A hallgatók Szőkefalvi-Nagy Béla főiskolai tanár vezetésével megalakították a cserkészcsapat bélyeggyűjtő szakosztályát is. 1940 őszén megalakult a csapat vízi őrse. Három cserkésztsiszt víziveetői képesítést szerzett. A víziőrs három nagyszabású vízi kirándulást tartott. 1940. november 7-én meglátogatták Szeged híres szociális cserkészintézményét, a proletárgyermekek nevelésével és ellátásával foglalkozó „talpas” cserkészcsapatot.⁵³ 1942 márciusában 20 taggal indítottak

⁴⁷ SCHILLING 1944. 119.

⁴⁸ SCHILLING 1944. 119.

⁴⁹ GERGELY JENŐ: *A katolikus egyház története Magyarországon 1919-1945.* Budapest, 1992. 144.

⁵⁰ CSML VIII. 19. Szegedi Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola iratai 13. doboz 179/1945.

⁵¹ A főiskolai cserkészcsapat megalakítására a Magyar Cserkész Szövetségtől kapott engedélyt, valamint a főiskolai cserkészcsapat megrendezésére Babiczky Endre csapattiszt, kerületi főtitkár kirendelését az igazgatótanács 1939. szeptember 6-i ülésén olvasták fel. SZTE Szaklevéltára

⁵² Vezetőképzési engedélyük száma: 2426/1939 volt, melyet 1940. február 28-án küldött meg a Magyar Cserkész Szövetség Igazoló Főbizottsága nevében Dózsa Pál kerületi titkár. CSML VIII. 19. Szegedi Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola iratai 5. doboz 86/1940.

⁵³ Dr. Sándor István főiskolai tanár cserkészparancsnok helyettes jelentése az 533. számú II. Rákóczi Ferenc cserkészcsapat 1940/41. tanévi működéséről. SZTE Szaklevéltára

rajtiszt-képző tanfolyamot. Ezekben az években a taglétszám alig emelkedett 20 fő fölé.⁵⁴ A cserkészcsapat az országos betiltásig, 1948-ig működött.

1941. szeptember 12-től kezdte meg működését a főiskola **Ifjúsági Hivatásszervezete**. Ez a szervezet érdekvédelmi funkciókat kívánt ellátni. Úgy véljük, hogy működésének mélyebb megértéséhez szükséges a célok ideidézése. A szervezet legfőbb célja az Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola hallgatóinak érdekvédelme volt „mindazon viszonylatban, amely a főiskola és a Horthy Miklós-tudományegyetem fegyelmi szabályzatával és az állam törvényeivel, törvényes rendelkezéseivel nem ellenkezik”⁵⁵. Az alapításkor további célként jelölték meg azt is, hogy a Tanárképző Főiskola, valamint a hallgatóság „tekintélyének biztosítását” ellássák, oly módon, hogy azt a szervezet „az ifjúság keresztény és nemzeti alapon történő egyetemes megnyilvánulásával és az ifjúságban rejlő egyéni értékek kibontakozásával törekszik elérni”⁵⁶. Az alapításkor kimondták azt is továbbá, hogy a „hivatásszervezet a hallgatóság főiskolai együvértartozásának, a polgári iskolai tanári hivatás szeretetének és a magyar sorsközösség tudatának ápolására törekszik”⁵⁷. A intézményi hallgatóság érdekvédelméhez szükséges képviseleti funkciót a maga hatáskörébe vonta a szervezet („Hivatásszervezet tartozik a főiskola ifjúságát mind a főiskola belső életében, mind a külső viszonylatokban hivatalosan képviselni”⁵⁸), ugyanakkor egységes képviseletet célzott meg („az egy célért dolgozó főiskolai ifjúságnak kíván egységes szervezetet adni.”⁵⁹) és kinyilvánította a többi, már létező ifjúsági szervezet felé együttműködési szándékát („Tiszteletben tartja a főiskolán működő egyesületek jogait.”⁶⁰). A szervezet első vezetője Horváth József IV. évfolyamos hallgató volt. őt Várszegi Márton váltotta. A szervezet alelnökei ez időben Sárdy Béla és Lacher Edit voltak, titkára pedig Csernák Emilia volt. A szervezet két szakosztállyal működött: Diákszociális szakosztály⁶¹ Kulturális szakosztály.⁶² Lapjuk Sorsforduló címen 1941-től jelent meg, főszerkesztője Gordos István hallgató volt. Eperjessy Kálmán igazgató 1945. szeptember 13-án a minisztérium számára írt jelentésében kiemeli, hogy „Feladata volt a főiskola ifjúságát úgy a főiskola belső életében, mint a Főiskolán kívül hivatalosan képviselni. Kedvezményeket és segélyeket nyújtott tagjainak. Két

⁵⁴ SCHILLING 1944. 125-126.

⁵⁵ SZMSZ a) szakasz

⁵⁶ SZMSZ b) szakasz

⁵⁷ SZMSZ c) szakasz

⁵⁸ SZMSZ c) szakasz

⁵⁹ SZMSZ d) szakasz

⁶⁰ SCHILLING 1944. 127.

⁶¹ A szakosztály magántanítványokat szerzett a szegény hallgatótársaknak, kedvezményes árú színház és hangversenyjegyeket adott mindenkinek.

⁶² A szakosztály munkaközösségei: magyarságismereti, ifjúsági zenekar, énekkar voltak.

szakosztállal: *Diákszociális és Kulturális Szakosztállal működött. A kulturális szakosztállalnak volt egy magyarságismereti munkaközössége.*⁶³

Végezetül szükséges megemlíteni, hogy a főiskolai hallgatók más, ám nem konkrétan a főiskolához kötődő szervezetek munkájában is részt vettek. Ezek voltak például a Délvidéki Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Egyesülete (DEFHE), a Felvidéki Egyetem és Főiskolai Hallgatók Egyesülete (FEFHE) és a Székely Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Egyesülete (SZEFE). A hallgatók ezeken a szervezeteken keresztül alkották a felsőoktatási diákszervezetek ernyőszervezetének, a MEFHOSZ-nak a bázisát. A budapesti székhelyű MEFHOSZ, a Magyar Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Országos Szövetsége 1920. február 9-én alakult meg és működését 1945. február 26-án fejezte be. Tevékenységében a segítő, az önképző, a tudományos és a vallási alapon szerveződő szervezeteket fogta össze.

Az 1928-tól igazán színes és tartalmas működést felmutató főiskolai ifjúsági és hallgatói egyesületek, szervezetek működése a háborús állapotok romlásával igen nagy veszélybe került. Az egyesületek alagsori irodái a légmentesített intézkedések áldozatául estek. Schilling Gábor igazgató és Eperjessy György légó-vezető 1943. május 10-én kelt levelében megállapítja: „*Mivel a Főiskola épülete ilyen nagyszámú hallgatóság befogadására nem nyújt elég óvóhelyet, kénytelenek voltunk a Főiskola cserkészcsapatának a Horthy Diákotthon „C” épületének alagsorában elhelyezett otthonának óvóhellyé való átalakítását terbe venni.*”⁶⁴ Hamarosan pedig a mindennapi működés is lehetetlenné vált, majd mindezt betetőzte a szovjet csapatok többszöri és hosszantartó megszállása.

Eperjessy Kálmán igazgató 1945. szeptember 13-án a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium számára (30.181/1945. V. ü. o. számú rendeletre válaszul) a főiskolán működő ifjúsági szervezetekről írt jelentésében kiemeli, hogy „*az Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskolán jelenleg működő ifjúsági egyesület nincs. A Főiskola hallgatósága egyetértésben a szegedi Egyetem hallgatóival most végzi az előmunkálatait egy megalakítandó egyetemi és főiskolai ifjúsági szervezetnek... egyesületeknek néhány emléktárgyon és jelvényen kívül számbavehető vagyona nincsen. Helyiségük a Főiskola jelenleg más célra igénybe vett épületében volt. Felszerelésük és bútorzatuk a Főiskola tulajdonát képezte.*”⁶⁵ Két évtized gazdag ifjúsági szervezeti élete tehát 1945 nyarára nyomtalanul megsemmisült.

⁶³ CSML VIII. 19. Szegedi Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola iratai 13. doboz 179/1945.

⁶⁴ CSML VIII. 19. Szegedi Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola iratai 10. doboz 244/1943.

⁶⁵ CSML VIII. 19. Szegedi Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola iratai 13. doboz 179/1945.

ÖSSZEGEZVE

Összességében elmondhatjuk, hogy a korszakban – a rendszerre jellemző ideológiai töltöttséggel és egyre erősödő közéleti erővonalak között és kényszerpályák mentén – a főiskolai hallgatók értékteremtő tevékenységének eredményeként a magyar felsőoktatási diák-kulturális élet jelentős manifesztációi jöttek létre. Ugyanakkor pedig – s ez talán a legfontosabb értéke ezeknek a szervezeteknek – a csoportok valódi közösségként működtek és amellet, hogy összekovácsolták a tagokat és életre szóló élményekkel gazdagították a főiskola polgárait, a kortárs csoportok az informális tanulás terepeiként működve késztették fel tagjaikat arra, hogy a munkába állás után a helyi értelmiség meghatározó tagjaivá váljanak. Ezért tehát az egykori ifjúsági csoportok tagjainak hatása sokkal tágabbra mutat, hiszen értékeket és normákat, valamint a közösségi lét fontosságát évtizedeken keresztül adták tovább a tanítványaiknak, a fiatal generációknak. Így a főiskola és a mentor oktatók szellemiségének örököseivé is váltak.